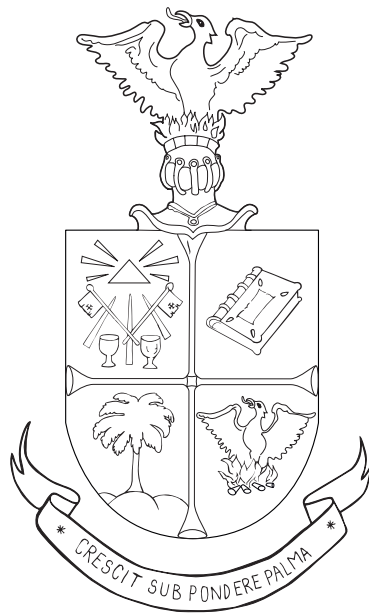

Glossa Iuridica

XII. évfolyam, 1-2. szám

Budapest, 2025

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Miskolczi Bodnár Péter,
Móré Sándor, Osztovits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien,
Stipta István, Szabó Imre, Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András,
Tóth András, Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László,
Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Köbel Szilvia, Nagy Péter, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Arató Balázs, Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

ISSN 2064-6887

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

www.patrocinium.hu

A KISKORÚ VESZÉLYEZTETÉSE BÜNTETTÉNEK ELSŐ ALAKZATÁHOZ KAPCSOLÓDÓ ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLAT ELEMZŐ BEMUTATÁSA

KISS ANNAMÁRIA

bírósági titkár (Szekszárdi Törvényszék)

Absztrakt

A hatályos büntető törvénykönyv a XX., „A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények” című fejezetében rögzíti a családi egységet, valamint a kiskorúak testi, szellemi és erkölcsi fejlődését, mint védendő jogtárgyakat veszélyeztető, sértő deliktumok körét. A Btk. XX. fejezetében szereplő, a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények a gyermekek családban való, kielégítő nevelkedéséhez fűződő jogát és a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődését veszélyeztetik vagy sértik.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények körében kiemelt jelentősége van a kiskorú veszélyeztetése büntettének, amely a kiskorú fejlődését veszélyeztető magatartásokat rendeli büntetni. A kiskorú veszélyeztetése az egyik leggyakoribb kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmény.

A kiskorú veszélyeztetése kerettényállás, ezért annak jellegéből adódóan a tartalmát más jogágakhoz tartozó jogszabályi rendelkezések, valamint a jogrendszeren kívüli normák, erkölcsi szabályok, társadalmi szokások töltik ki, ezért az egyes tényállási elemek pontos értelmét, definícióját a büntető törvénykönyv nem határozza meg egyértelműen. Erre tekintettel a jogtudományra és a bíróság ítélkezési gyakorlatára hárul tehát az szerep, hogy a törvény normaszövegét értelmezze és a törvényi tényállás elemeihez kapcsolódó különféle társadalmi tényezők, körülmények, magatartások egységes értékelését elvégezze, azok gyakorlati jelentőségét meghatározza.

A tanulmány célja a Btk. 208. §-ban szabályozott kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállás dogmatikai elemzésének bemutatása a releváns bírói gyakorlat egyidejű ismertetésével.

Kulcsszavak: kiskorú veszélyeztetése, ítélkezési gyakorlat, bírói gyakorlat, kiskorú veszélyeztetésének első alakzata, veszélyeztetési eredmény, súlyos kötelezettségzegés

ANALYTICAL PRESENTATION OF CASE LAW ON THE FIRST
FORM OF ENDANGERING A MINOR

Abstract

The current Criminal Code establishes in its XXth Chapter titled „Crimes Against the Interest of Children and Family” the protection of family unity and the physical, mental, and moral development of minors as protected legal interests threatened by certain offenses. The crimes against the interest of children outlined in Chapter XX of the Criminal Code endanger or violate the right of children to a satisfying upbringing within the family and jeopardize their appropriate physical, mental, and moral development.

Among the crimes against the interest of children, particular significance lies in the offense of abuse of a minor, which punishes behaviors that jeopardize the development of minors. Abuse of a minor is one of the most common offenses committed against minors.

Abusing a minor is a broad concept, and its content is filled by provisions of other legal branches, as well as extralegal norms, moral rules, and societal customs, due to the nature of the offense. Therefore, the Criminal Code does not clearly define the precise meaning or definition of individual elements of the criminal offense. Consequently, it is the role of legal scholarship and judicial practice to interpret the legal text and to perform a uniform evaluation of various social factors, circumstances, and behaviors related to the elements of the legal offense, determining their practical significance.

The purpose of the study is to present a doctrinal analysis of the legal offense of abuse of a minor as regulated in Section 208 of the Criminal Code, along with a simultaneous presentation of relevant judicial practice.

Keywords: abuse of a minor, judicial practice, judicial practice, first form of endangering a minor, endangerment outcome, serious breach of obligation

1. Bevezetés és előzmények

A társadalomtudományok által általánosan elfogadott alapvetés szerint a család az ember számára a legfontosabb közösség, a társadalom alap-egysége, „a társadalom fejlődésének függvénye, a rokonok kapcsolatának

történelmileg változó formája, amely változásában követi a társadalmi viszonyok alakulását”.¹

A családoknak az emberek életében, valamint az emberi közösségek fejlődésében és fenntartásában betöltött alapvető szerepére tekintettel kiemelt érdek fűződik a gyarapodásuk és védelmük biztosításához. Ennek megfelelően az Alaptörvény L) cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy „Magyarország védi a házasság intézményét, mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi.”

Az Alaptörvény XVI. cikke az alapjogi fejezetben rögzíti a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz fűződő alapvető jogát, valamint azt, hogy a szülők kötelesek a gyermekükről gondoskodni, amely magában foglalja a gyermekük tanításának kötelezettségét is.

A jogalkotó a hatályos Btk. megalkotásakor – részben az Alaptörvény fentiekben hivatkozott rendelkezéseiből fakadó állam általi védelem követelményének érvényre juttatása érdekében –, eltérve a korábbi szabályozási konstrukciótól, önálló részben, a Btk. XX., „A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények” című fejezetében rögzíti a családi egységet, valamint a kiskorúak testi, szellemi és erkölcsi fejlődését, mint védendő jogtárgyakat veszélyeztető, sértő deliktumok körét. Ez a megváltozott szabályozási koncepció észlelhetően szemlélteti, hogy a Btk. megalkotásakor a gyermekek érdekeinek és a családok egységének büntetőjogi védelméhez fűződő különleges társadalmi érdek jelentősége az állam által is elismerésre került.

Ideális körülmények között a családokban megy végbe a gyermekek szocializációja és felkészítése a közösség által támasztott elvárásoknak megfelelő magatartás elsajátítására. A gyermekek családban történő nevelése biztosítja az emberi fejlődési folyamatok kiteljesedését, emellett pedig a család a legbiztonságosabb környezetet is nyújtja a gyermekek nevelkedése számára.

A Btk. XX. fejezetében szereplő, a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények a gyermekek családban való, kielégítő nevelkedéséhez fűződő jogát és

1 HABLICSEK László: *A család kialakulása, a családformák történelmi változásai*. In: TARSOLY István (szerk.): *Magyarország a XX. században*. II. Kötet, Természeti környezet, népesség és társadalom, egyházak és felekezetek, gazdaság. Szekszárd, Babits Kiadó, 2000, 204-210.

a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődését veszélyeztetik, vagy sértik. Ezen törvényi tényállások védett jogi tárgya tehát elsősorban az Alaptörvény – fentiekben hivatkozott – XVI. cikkében foglalt, testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemre és gondoskodásra való gyermeki alapjog.

A jelen tanulmány tárgyát képező bűncselekmény törvényi tényállása a kiskorú megfelelő, biztonságos nevelkedését, mint alapvető társadalmi értéket sértő cselekményeket hivatott – a büntetőjogi szankcionálás eszközével – visszaszorítani. A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények körében kiemelt jelentősége van a kiskorú veszélyeztetése büntetvénynek, amely a kiskorú fejlődését veszélyeztető magatartásokat rendeli büntetni.

A kiskorú veszélyeztetése az egyik leggyakoribb kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmény. A korábbi vizsgálatok szerint, a gyermekek érdekeit sértő és család elleni bűncselekmények körében az elkövetések jelentős részét – 2008. évben mintegy egyharmadát² – tette ki.³ A kiskorú veszélyeztetése nem csak anyagi, hanem eljárásjogi szempontból is érdekes bűncselekménynek tekinthető, ugyanis annak nagyfokú látenciája mellett a legnehezebben bizonyítható bűncselekmények körébe tartozik.

Bár a kiskorú veszélyeztetéséhez kapcsolódóan már számos, dogmatikai elemzést leíró, tudományos igényességű mű született, a deliktum elkövetésének gyakoriságára, valamint a jogalkalmazás vonatkozásában a közelmúltban felmerült, újszerű megállapításokra tekintettel a bűncselekmény törvényi tényállásához kapcsolódó ítélkezési gyakorlat áttekintése jelenleg is aktuálisnak tekinthető. Jelen tanulmány célja a Btk. 208. § (1) bekezdéseiben szabályozott kiskorú veszélyeztetése első alakzata dogmatikai elemzésének bemutatása, a releváns bírói gyakorlat egyidejű ismertetésével.

2. A kiskorú veszélyeztetése első alakzatának elkövetője

A kiskorú veszélyeztetése első alakzatának elkövetője a kiskorú nevelésére, felügyeletére, vagy gondozására köteles személy lehet. A családjogi szabályok szerint a kiskorú felügyeletének, nevelésének, gondozásának feladata terheli a szülőt, illetve a szülővel azonos jogállású örökbefogadót

2 SZALAINÉ HOMOLA Andrea (szerk.): Az ismertté vált bűncselekmények és elkövetők Magyarországon. Miskolc, Központi Statisztikai Hivatal, 2008, 44. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/ismertbun.pdf>. (2025. 04. 10.)

3 *Tájékoztató az ismertté vált kiemelt bűncselekmények sértettjeiről, valamint a sértettek és az elkövetők kapcsolatairól a 2003-2007. években.* Budapest, Magyar Köztársaság Legfőbb Ügyészsége, 2008, 4.

és a gyámot. Foglalkozásuknál, vagy közmegebízatusuknál fogva tartoznak felelősséggel azok a személyek, akik a kiskorúak oktatására, nevelésére, gyógykezelésére és gondozására szolgáló intézményekben, társadalmi szervezeteknél kiskorúakkal foglalkoznak. Hasonlóképpen felelősség terheli azt, aki nem intézményes keretek között, állandó vagy ideiglenes jelleggel megbízatást vállal arra, hogy a gyermekeket felügyelje, vagy róluk gondoskodik.⁴

A kötelezettségek mindegyik szülőt, nevelőt és gondozót önállóan terhelik, így nem társtettesként, hanem önálló tettesként felelnek a kiskorúak fejlődését veszélyeztető cselekmények miatt.⁵ Társtettesként vonhatók felelősségre ugyanakkor az együtt élő szülők, ha a szülői felügyeletüket együttesen gyakorolják és a társtetteségben való elkövetés feltételei, így különösen a szándékegység is fennállnak.⁶

Az együtt élő házastársak, élettársak, nevelőszülők nevelési, felügyeleti, gondozási kötelezettsége oszthatatlan. Az irányadó joggyakorlat szerint a nevelőszülő házastársát is terheli a nevelőszülőre bízott és velük közös háztartásban élő kiskorúak nevelésének, felügyeletének és gondozásának kötelezettsége.⁷ Az irányadó gyakorlat szerint ugyanakkor nem vonható felelősségre kiskorú veszélyeztetése miatt az a terhelt, aki tartósan a lakóhelyétől és a családjától távol dolgozik, emiatt a gondozási kötelezettség kizárólag a másik szülőre hárult, és egyébként nem állapítható meg, hogy a terhelt maga is elmulasztotta volna a gondozási kötelezettségét.⁸

Következetes a gyakorlat továbbá abban is, hogy nem lehet az elkövetője a kiskorú veszélyeztetésének az a személy, akinek a szülői felügyeleti jogát ugyanilyen bűncselekmény miatt a bíróság megszüntette.⁹ Ezzel egyhangzóan nem lehet elkövetője a bűncselekménynek a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett¹⁰, tehát cselekvőképtelen személy sem,

4 MÁRKI Zoltán: *A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények*. In: KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog I-IV. Új Btk. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, ORAC KIADÓ Kft., 2022, 763.

5 BH.1997.6.263., Bács-Kiskun Megyei Bíróság I.Bf.1283/1995.

6 HORNYÁK Szabolcs: *A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények*. In: TÓTH Mihály - NAGY Zoltán (szerk.): *Magyar Büntetőjog*. Budapest, Osiris Kiadó, 2014, 157.

7 BH.2008.7.177., Legf. Bír. Bfv.I.380/2007.

8 BH+ 2007.5.202. – Legf. Bír. Bfv.I.1.007/2006.

9 BH.1994.172., Legf. Bír. Bfv.III.1519/1993.

10 A hatályos Polgári Törvénykönyv szerint cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság.

tekintettel arra, hogy a családjogi szabályok szerint¹¹ szülői felügyeleti joga nincs. Ebből a szempontból nincs tartalmi különbség a szülői felügyeleti jog megszüntetése, illetve szünetelése között sem.¹²

3. A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény passzív alanya

Az ENSZ 1989-ben elfogadott „gyermek jogairól szól egyezménye”, amelyet Magyarországon az 1991. évi LXVI. törvény hirdetett ki, egyésgesen gyermeknek minősíti azokat a 18. életévüket be nem töltött személyeket, akik a büntetőeljárás terheltjei.¹³ A büntetőeljárás törvény – összhangban a Btk.-val – azokat a terheltet nevezi fiataalkorúnak, akik bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévüket betöltötték, de a tizennolcadikat nem.¹⁴ Az anyagi jogi rendelkezések a tizennolcadik életét be nem töltött elkövetőket fiataalkorú¹⁵, a tizenkettedik életét be nem töltött elkövetőket pedig gyermekkorú¹⁶ kifejezéssel határozzák meg. A bűncselekmény áldozata, amennyiben a tizennolcadik életét nem töltötte be, a büntetőeljárásban kiskorú sértettként, nem pedig gyermekkorú sértettként lép fel.

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény passzív alanya a kiskorú, azaz a tizennolcadik életét be nem töltött személy. Az anyagi büntetőjog passzív alany fogalma élesen elkülöníthető a büntető eljárásjog sértett fogalmától, ugyanis azokat a személyeket nevezzük passzív alannak, akire nézve a bűncselekményt elkövették. Nem minden bűncselekménynek van ugyanakkor elkövetési tárgy és az elkövetési tárggyal rendelkező bűncselekmények közül is csak azoknak van passzív alanya, ahol a célpont természetes személy. A passzív alany fogalma a sértett fogalmához képest tehát szűkebb kört jelöl, ugyanis az elkövetési tárggyal rendelkező bűncselekmények körében is csak természetes személyek csoportját jelöli.¹⁷

Egyes bűncselekmények passzív alanyává csak a törvényi tényállásban meghatározott tulajdonsággal rendelkező, vagy állapotban lévő személyek

11 Ptk. 4:186. § (2) bek.

12 BH.1999.55., Fővárosi Bíróság 24.Bf.8357/1996.

13 Btk. 105. § (1) bekezdés.

14 Kiss Anna: Kiskorú sértettek a büntetőeljárásban. *Kriminológiai Tanulmányok*, 2022, 59. kötet, 151.

15 Btk. 105. § (1) bek.

16 Btk. 16. §.

17 CZINE Ágnes: Néhány gondolat az áldozat, a sértett és a passzív alany fogalmi összefüggéseiről. *Magyar Jog*, 2023/3, 144-148.

válhatnak. A gyermekek érdekeit sértő bűncselekmények tekintetében a Btk. egyaránt alkalmazza a kiskorú, valamint a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy meghatározásokat is¹⁸. Ezzel összhangban az irányadó gyakorlat szerint a kiskorú veszélyeztetése büntette passzív alanyának a polgári jog szabályai szerinti kiskorú személyeket¹⁹ kell tekinteni, tehát azokat, akik a bűncselekmény elkövetésekor a tizennyolcadik életévüket nem töltötték be és házasságkötés folytán nem váltak nagykorúvá.^{20,21} Az irányadó bírói gyakorlat szerint a passzív alany által létesített élettársi kapcsolat miatt a kiskorú ugyanakkor nem válik nagykorúvá, ezért az ilyen személy sérelmére megvalósított kiskorú veszélyeztetése tényállásszerű és büntetendő.²²

4. A kiskorú veszélyeztetése első alakzatának elkövetési magatartása: a súlyos kötelezettségszegés

A bűncselekmény Btk. 208. § (1) bekezdésben foglalt első alakzatának elkövetési magatartása a súlyos kötelezettségszegés, amely magatartást a törvény explicit módon nem definiálja, ugyanakkor meghatározza azokat a feladatköröket, amelyek azokat a kötelezettségeket keletkeztetik, melyeknek a megszegése estén a bűncselekmény megvalósul. Ezek a feladatkörök a kiskorú nevelése, felügyelete és gondozása.

A kiskorú veszélyeztetésének büntette szándékos bűncselekmény. Ennek megfelelően a szándékosságnak az alaptényállás minden elemére, így a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi, vagy érzelmi fejlődésének a veszélyeztetésére is ki kell terjednie. Az elkövető tudatának tehát át kell fognia, hogy a cselekménye veszélyezteti a kiskorú fejlődését. Erre tekintettel nem valósítja meg a kiskorú veszélyeztetését az a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására köteles személy, aki gondatlanul hipót felejt a cumisüvegben, amelybe a gyermek beleiszik, melynek következtében nyolc napon belül gyógyuló sérüléseket szenved.²³

A büntető jogtudomány a nevelés, felügyelet és gondozás tevékenységek általánosan elfogadott definícióját az alábbiak szerint határozza meg:

18 Lásd. Btk. 208. § (1)-(2), Btk. 209. §.

19 Ptk. 2:10. (1) bekezdés.

20 BH.1981.50., Legf. Bír. Katf.IV.293/1980.

21 BH.1984.7.65., Zalaegerszegi Megyei Bíróság Bf.484/1983.

22 BH.1992.8.513., Baranya Megyei Bíróság 2.Bf.25/1992.

23 BH.2020.5.131., Kúria Bfv.II.948/2019.

„A nevelés tervszerű magatartások sorozata, amely a kiskorú életkorához, szellemi állapotához, egyéniségéhez igazodó tudatos ráhatásokból tevődik össze, idesorolva a nem kifejezetten nevelési célzatú, de a kiskorú fejlődését mindenképpen befolyásoló személyes példamutatást is. A felügyelet a kiskorú körülményeinek és magatartásának rendszeres figyelemmel kísérését és ellenőrzését, a lehetséges veszélyek elhárítását jelenti. A felügyeleti kötelezettség terhelhet egyes személyeket folyamatosan, de lehet csupán időleges vagy éppen rövid ideig tartó. A gondozás a kiskorú alapvető – főleg testi – szükségleteinek kielégítésére irányul, mely sokféle tevékenységet foglal magában. Így többek között a kiskorú ellátását élelemmel, ruházattal, gondoskodást a személyi higiéniájáról, normális életkörülményeiről.”^{24,25}

A Legfelsőbb Bíróság a 2012. évi 58. számú eseti döntésében a nevelési, gondozási és felügyeleti kötelezettséget a kiskorú életkörülményeinek a rendszeres figyelemmel kísérése, ellenőrzése, a normális testi és lelki fejlődése feltételeinek, valamint az átlagos életkörülményekhez tartozó alapvető szükségletek kielégítésének a biztosítása, a testi és lelki veszélyek lehetséges elhárítása és kiküszöbölése körében határozta meg és rögzítette, hogy annak tartalma a kiskorúak életkorához és személyes körülményeihez igazodóan válik személyre szabottá.²⁶ A gyakorlat szerint a kiskorú nevelése, gondozása magában foglalja a pszichés testi veszélyek lehetséges elhárítását, kiküszöbölését is.²⁷

A kiskorú veszélyeztetésének elkövetési magatartása nem a veszélyeztetés, hanem a súlyos kötelességszegés. A terhelt büntetőjogi felelősségét ekként nem az eredmény okozása, hanem annak el nem hárítása alapozza meg.²⁸ A kötelezettségszegés aktív és passzív magatartással is elkövethető, a gyakorlatban azonban általában a mulasztással történő kötelezettségszegés valósul meg. A bűncselekményt jellemzően huzamosabb ideig tartó, ismétlődő cselekményekkel vagy mulasztásokkal követik el, azonban a büntethetőség megállapítható olyan esetekben is, amikor az elkövető

24 HORNÁK i.m. 155.

25 MAKAI Katinka: A gyermekek érdekeit sértő és a család ellen tanúsított magatartások büntetőjogi és polgári jogi vetületei. *Büntetőjogi Szemle*, 2020/2, 57-65.

26 BH.2012.3.58., Legf. Bír. Bfv.II.926/2010.

27 BH.2008.7.177., Legf. Bír. Bfv.I.380/2007.

28 BH+ 2009.12.527., Legf. Bír. Bfv.III.332/2009.

egyetlen cselekménnyel szegte meg a kötelezettségét, amely a hátrányos eredmény bekövetkezéséhez vezetett.^{29,30,31}

A törvény szerint nevelői, gondozói mulasztás kizárólag a súlyos kötelezettségszegés bekövetkezése esetén minősül tényállásszerűnek. Annak a megítélése tekintetében, hogy a kötelezettségszegés mikor tekinthető kellően súlyosnak, a Btk. további iránymutatást nem ad, ezért ennek a körülménynek a megítélése az adott ügyben eljáró jogalkalmazóra hárul. A súlyos kötelezettségszegés fogalmát nem maga a törvényi tényállás tölti meg tartalommal, hanem annak kerettényállási jellegéből eredően/adódóan más jogágakhoz tartozó jogszabályi rendelkezések, valamint a jogrendszeren kívüli normák, erkölcsi szabályok, társadalmi szokások.³² A kialakult gyakorlat szerint a nevelési kötelezettségek főbb tartalmát a családi viszonyok tekintetében a családjog szabályai adják, ezeknek a megszegése (önmagában) büntetőjogi értelemben is köteleességszegésnek tekintendő.³³

Más tartalmú felügyeleti, gondozási követelmények állnak fenn egy csecsemőkorú gyermekkel, illetve egy tizenéves fiatalkorúval szemben, illetve a beteg, fogyatékos gyermekekkel szemben fennálló nevelési kötelezettség is eltér az egészséges kiskorúak tekintetében elvárhatótól.

Az általános elfogadott álláspont szerint azok a kirívó kötelezettségszegések tekinthetők súlyosnak, amelyek az általános társadalmi felfogás szerint a minimálisan elvárható követelményeknek, elvárásoknak sem felelnek meg.³⁴ Ennek megfelelően a szülő által vétett kisebb jelentőségű nevelési hibák, mulasztások nem tekinthetők tényállásszerűnek.³⁵

A kérdés eldöntésében természetesen segítséget nyújthat a jogalkalmazó számára a kiskorú veszélyeztetése kapcsán kialakult széleskörű joggyakorlat, amely azonban több tipikus elkövetési magatartás vonatkozásában nem minden esetben mutat egységességet a tényállásszerűség megállapíthatóságának tekintetében.

29 BH.2009.1.2., Legf. Bír. Bfv.II.69/2007.

30 BH.1997.6.263., Bács-Kiskun Megyei Bíróság I.Bf.1283/1995.

31 BH+ 2006.5.196. Legf. Bír. Bfv.II.971/2004.

32 BALOGH Anna: A szülői feladatokból eredő köteleességek megszegése súlyosságának megítélése. *Ügyészek Lapja*, 2015/6, 31-38.

33 BH.2022.5.117., Kúria Bhar.I.1.059/2021/9.

34 BH.2020.5.131, Kúria Bfv.II.948/2019.

35 SINKU Pál: *A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények*. In: BELOVICS Ervin (szerk.): *Büntetőjog II. Különös Rész*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018.

Az irányadó joggyakorlat szerint a nevelési kötelezettség súlyos megsértésének – mint elkövetési magatartásnak – az eredmény előidézésére való alkalmassága szempontjából történő értékelése során a körülmények között figyelembe kell venni a sértett személyiségét is.³⁶

Nem állapítható meg a bűncselekmény elkövetése abban az esetben, ha az elkövető a kiskorút túlzott mértékben fenýíti meg testileg, de ez a magatartás a nevelési kötelezettség súlyos megszegéseként nem értékelhető, illetve a cselekmény bizonyíthatóan nem hat ki a kiskorú testi, értelmi, vagy erkölcsi fejlődésére.³⁷

Nem tekinthető nevelési kötelezettségszegésnek, ezért önmagában véve nem alapozza meg a kiskorú veszélyeztetése büntetnének megállapítását a szülők megromlott házassága, elmérgesedett viszonya sem.³⁸

5. A bűncselekmény veszélyeztetési eredménye

A bűncselekmény eredménye a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi, vagy érzelmi veszélyeztetése. A veszélyeztetés megállapításához az szükséges, hogy a cselekmény eredményeképpen az elkövető által megtámadott életviszonyok hátrányos megváltozásának reális lehetősége fennálljon. A veszélyhelyzetten túli károsodás – a sértő eredmény – a tényálláshoz nem tartozó következmény. Amennyiben más bűncselekményt nem valószínűsít meg (pl. élet vagy testi épség elleni cselekmények), akkor súlyosító körülményként értékelhető.^{39,40} Annak az értékelése során, hogy a veszélyeztetés bekövetkezett-e, az eset valamennyi körülményére figyelemmel kell lenni és minden esetben vizsgálni kell a sértett kiskorú életkorát, egészségi állapotát, fejlettségét és személyiségét is. Fontos kiemelni, hogy a veszélyhelyzet fennállásának a megállapítása a jogalkalmazó tényekből levont következtetése, tehát jogkérdés, és nem szakértői kérdés.⁴¹

Bár a súlyos kötelezettségszegés általában magában foglalja a veszélyes állapot kialakulásának a lehetőségét, a bűncselekmény elkövetése csak

36 Kúria Bhar.694/2015/6. számú precedensképes határozata.

37 BH.1992.10.623., Legf. Bír. Bf. III. 1113/1991. sz.

38 EH. 2006.1491., Legf. Bír. Bfv. I. 739/2006.

39 HORNYÁK i.m. 156.

40 BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette a bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre – II. rész: A cselekmény és az eredmény. *Ügyészek Lapja*, 2018/6, 15-40.

41 SOLT Ágnes: *Bírói ítélezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III/9.)*. Kutatási zárójelentés. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2018, 5.

abban az esetben állapítható meg, amennyiben a súlyos kötelezettségszegés és a veszélyeztetés, mint eredmény között ok-okozati összefüggés áll fenn.⁴² Az irányadó gyakorlat szerint, az aktív magatartással megvalósított cselekmény veszélyeztetési eredménye fennállásának megállapítása körében értékelni szükséges a sértett magatartását, a cselekményre adott reakcióját, a tettegességbe történő esetleges bevonódását, mindezzel kapcsolatos kijelentéseit, érzelmi megnyilvánulásait is.⁴³

A veszélyeztetés kérdéskörében a jogirodalom utal továbbá a Büntető törvénykönyv veszélyeztetés fogalmának a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) veszélyeztetettség fogalmával való összefüggésére is.⁴⁴ Utóbbi szerint a veszélyeztetettség olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.⁴⁵

5.1. A kiskorú testi fejlődésének veszélyeztetése

A kiskorú testi fejlődését veszélyezteti, aki a gyermeket éheztet, tartós ideig nem táplálja megfelelően, súlyosan bántalmazza, a gyógykezelését mellőzi, a tisztántartását elmulasztja, vagy nem az időjárásnak megfelelően öltözteti.

Az irányadó joggyakorlat szerint az életkorhoz kötött védőoltások beadásának megtagadása csak abban az esetben meríti ki a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállását, amennyiben az a kiskorú testi fejlődését ténylegesen veszélyezteti. Ha súlyosabb cselekmény az oltás beadásának elmaradása miatt nem valósul meg, akkor a „védőoltással kapcsolatos egészségügyi igazgatási szabályok megszegését megvalósító terhelte magatartás a fertőző betegség elleni védekezés elmulasztásának szabálysértéseként pénzbírsággal szankcionálható.”⁴⁶ Az újszülöttgyógyászati vizsgálatok során alkalmazott K-vitamin-pótlás megakadályozásával az elkövető ugyanakkor nem csupán távoli, általános, absztrakt veszélyhelyzetet idéz elő, hanem

42 ÍH.2017.38., Győri Ítéltábla Fkf.74/2016/3.

43 Kúria Bhar.I.946/2022/10. számú határozata.

44 CSAPUCHA Bernadett: A veszélyeztetési eredmény értelmezése a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállásában. *Büntetőjogi Szemle*, 2021/1, 18.

45 Gyvt. 5. § n) pont.

46 EH. 2009.2029. Legf. Bír. Bfv. II. 25/2009.

vérzékenység bekövetkezésével fenyegető, konkrét következményt is, ezért ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetése tényállásszerűnek tekinthető.⁴⁷

A család otthonában rendszeresen ittasan hazatérő, a családtagokkal agresszívan, durván viselkedő, apa, aki élettársát a gyermek jelenlétében bántalmazza és őket otthonról elűldözi, súlyosan megszegi a szülői kötelességét és a gyermek testi, értelmi és erkölcsi fejlődését is veszélyezteti.⁴⁸

5.2. A kiskorú értelmi fejlődésének veszélyeztetése

A kiskorú értelmi fejlődését veszélyezteti, aki a kiskorút tartósan nem járattja iskolába. Ha a szülő, vagy a gyermek nevelésére köteles személy a gyermeket az iskola látogatásától huzamosabb időn keresztül visszatartja: ez a nevelési, felügyeleti vagy gondozási kötelezettség olyan súlyos megszegése, amely a gyermek értelmi fejlődését veszélyeztetheti, és így a kiskorú veszélyeztetése büntetnének megállapítására alapul szolgálhat. A gyermek értelmi fejlődése veszélyeztetése nemcsak akkor állhat fenn, ha a gyermek írástudatlan marad, hanem ha az iskolalátogatástól való huzamos visszatartása következtében nincsenek meg azok az alapvető ismeretei sem, amelyek hiánya folytán az életviteléhez szükséges további ismereteket sem képes megszerezni. A veszélyeztetettségre nézve az eset összes körülménye alapján kell következtetést levonni.⁴⁹

Hasonlóképpen tényállásszerű lehet a gyermek óvodai neveléstől történő visszatartása is, amennyiben az veszélyezteti, vagy hátrányosan érinti a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi, vagy érzelmi fejlődését.⁵⁰ A szabálysértési törvény akként rendelkezik, hogy szabálysértést követ el, aki a szülői felügyelete vagy gyámsága alatt álló gyermeket kellő időben az óvodába, illetve az iskolába nem íratja be, aki nem biztosítja, hogy súlyos és halmozottan fogyatékos gyermeke a fejlődését biztosító nevelésben, nevelés-oktatásban vegyen részt, akinek a szülői felügyelete vagy gyámsága – kivéve a gyermekvédelmi gyámsága – alatt álló gyermeke ugyanabban az óvodai nevelési évben az iskolai életmódra felkészítő foglalkozásokról

47 BH.2022.10.257, Kúria Bfv. III.123/2022/11.

48 BH.2009.1.2., Legf. Bír. Bfv.69/2007.

49 22. BK vélemény Kiskorú veszélyeztetésének megvalósítása a tankötelezett gyermek iskola látogatásától történő visszatartásával.

50 KOMLÓSNÉ Sógor Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái. *Eljárásjogi Szemle*, 2017/3, 13.

vagy ugyanabban a tanévben az iskolai kötelező tanítási óráról, illetve foglalkozásokról igazolatlanul a jogszabályban meghatározott mértéket vagy annál többet mulaszt.⁵¹ Amennyiben tehát a gyermek igazolatlanul marad távol az iskolából, az óvodai foglalkoztatástól, illetve a szülő a gyermeket a köznevelési intézménybe nem írhatja be, de ez a mulasztás a gyermek fejlődését még nem veszélyezteti, akkor a gondozónak kizárólag a szabálysértési felelősségét lehet megállapítani.

Egységes a joggyakorlat abban a tekintetben, hogy az általános iskolai tanulmányok befejezését követően, illetve a már nem tankötelezett gyermek sérelmére az értelmi fejlődés veszélyeztetésével a bűncselekmény nem valósul meg.⁵²

5.3. A kiskorú erkölcsi fejlődésének veszélyeztetése

A kiskorú erkölcsi fejlődését veszélyeztetik az olyan magatartások, amelyek eredményeként a kiskorú gyermeknek az erkölcsi normákhoz való igazodásában zavar keletkezik.⁵³ A kiskorú veszélyeztetése megvalósítható a kiskorú jelenlétében elkövetett bűncselekménnyel, erőszak alkalmazásával. Szintén tényállásszerű a kiskorúval történő szeméremszétszórt magatartás végzésével,⁵⁴ vagy a jelenlétében tanúsított szexuális cselekménnyel.⁵⁵

Az erkölcsi fejlődés veszélyeztetése elsősorban olyan kiskorú sérelmére valósítható meg, akinek az értelmi fejlettsége elérte azt a szintet, hogy felmérje, hogy az elkövető által megvalósított cselekmény erkölcsi normába ütközik, tiltott cselekménynek minősül, vagy veszélyes a társadalomra. Különösen tizenéves kiskorú esetében mindig a konkrét eset összes körülményeinek figyelembevételével kell elbírálni, hogy a kiskorú felismerte-e a „szándékos” cselekmény társadalomra veszélyes jellegét. Gondosan vizsgálni kell az adott kiskorú személyes tulajdonságait, értelmi fejlettségét, az elkövetés körülményeit, s nem utolsósorban a bűncselekmény jellegét. Ha a terhelt a kiskorút bűncselekmény elkövetésébe vonja be és őt kizárólag eszközként használta fel a bűncselekmény elkövetéséhez, és

51 2012. évi II. törvény 247. §.

52 BALOGH (2018) i.m. 19.

53 LAJTÁR István: *A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények*. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tanácsadó, 2013, 52.

54 BH.1993.4.216., B.törv. I.641/1992.

55 BH.1994.9.470., Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 1.Bf.152/1994.

a kiskorú a cselekmény lényegét nem ismerte, annak tiltott jellege előtte nem ismert, a cselekmény nem veszélyezteti a kiskorú erkölcsi fejlődését. A közokirathamisítás büntetvényének társadalomra veszélyességét ezért egy tízéves gyermek nem feltétlenül ismeri fel, míg a gondozást ellátó rokon által elkövetett „betöréses lopás” tiltott jellegét egy általános iskolás gyermek is egyértelműen felismeri, és így az reá nézve súlyos erkölcsromboló veszélyt jelent.⁵⁶⁵⁷

A fizikai, lelki bántalmazás, a sokszerű zuhanyoztatás, a gúnyos és sértő megjegyzések használata további gátlást, szorongást és félelmet válthat ki a kiskorúból, amely az erkölcsi fejlődését veszélyezteti, mivel nem a kulturált viselkedésre, hanem az agresszív, a másik személyét semmibe vevő magatartásra szolgáltat negatív példát.⁵⁸ A sértett rendszeres pofonütés, hajhúzás, ütlegetés formájában megvalósuló fizikai bántalmazása szintén a gyermek erkölcsi fejlődését veszélyezteti, ugyanis a sértett fejlődése a megrázkódtatások és az elkövető megalázó magatartása következtében zavarttá válik, miközben számára az elkövető rendkívül rossz erkölcsi példát mutat.⁵⁹

A feleségével hosszabb időn keresztül – gyermekei jelenlétében – rendkívül durván bánó, tettelességekre vetemedő apa a gyermekei erkölcsi és szellemi fejlődését is súlyosan veszélyezteti, ezért a cselekménye megvalósítja a kiskorú veszélyeztetését.⁶⁰

5.4. A kiskorú érzelmi fejlődésének veszélyeztetése

Az érzelmi fejlődés veszélyeztetése megvalósulhat a gyermek lelki, szexuális bántalmazásával, de a magára hagyásával, vagy más személyeknél történő rendszeres és tartós otthagytásával, szülőként rideg és távolságtartó, vagy kiszámíthatatlan viselkedéssel, a gyermek elhanyagolásával, megszegényítésével.⁶¹ A kiskorú érzelmi fejlődésének veszélyeztetése, mint a bűncselekmény eredménye a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi

56 BH.1985.12.459., Legf. Bír. Bf.III.141/1985.

57 BH.1987.3.73, Fejér Megyei Bíróság Bf.445/1986.

58 BH.1997.10.469, Legf. Bír. Bfv.IV.2263/1996.

59 ÍH.2015.42., Szegedi Ítéletábla Bhr.I.169/2014/3.

60 BH.1974.9.363. Kecskeméti Megyei Bíróság Bf. II. 196/1974.

61 HORNYÁK i.m. 156.

LXII. törvénnyel került rögzítésre az 1978. évi Btk. törvényi tényállásában.⁶²

Mielőtt a bűncselekmény törvényi tényállásához az érzelmi fejlődés veszélyeztetése is hozzárendelésre került volna, a joggyakorlat a testi fejlődés keretein belül értékelte az elkövetőnek a kiskorú sértett lelki, pszichés fejlődésére kiható cselekményét.^{63,64}

Súlyos kötelességszegést jelent és megvalósítja a kiskorú veszélyeztetésének bűncselekményét, ha a javítóintézeti nevelő a nevelésére bízott fiataalkorúakat fürdés közben – számukra is felismerhetően – szexuális célzattal figyel, velük szexuális tartalmú beszélgetéseket kezdeményez, és hozzájuk szexuális tartalommal közeledik, ezek a cselekmények a kiskorúak érzelmi és erkölcsi fejlődését is veszélyeztetik.⁶⁵

6. A kiskorú veszélyeztetése mint természetes egység

A veszélyeztetési bűncselekmények, amennyiben az elkövető cselekményei eredményeként hosszabb ideig fennálló veszélyhelyzet jön létre természetes egységet képeznek.⁶⁶ A joggyakorlat szerint általánosságban természetes egységet képeznek az azonos elkövetési tárgy ellen elkövetett tényállásszerű cselekmények is.⁶⁷ Az ugyanazon kiskorúnak a sérelmére többször ismétlődő elkövetési magatartások esetén természetes egység valósul meg,⁶⁸ ezért az ezen bűncselekmények miatt indult eljárásokat egyesíteni kell.

A kiskorú veszélyeztetésének büntette annyi rendbeli bűncselekmény, ahány kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését az elkövető veszélyeztette.⁶⁹ A kiskorú veszélyeztetésének az elkövetési magatartása rendszerint folyamatos jellegű, ezért a kötelességszegések számára és eltérő jellegére tekintettel is egy rendbeli bűncselekmény valósul meg, és a folytatólagosság megállapítására általában nem kerülhet sor.⁷⁰

62 2012. évi LXII. törvény 5. §.

63 BALOGH (2018) i.m. 15-40.

64 Legf. Bír. Bfv.III.176/2009/5.

65 BH.2020.11.319., Kúria Bfv.II.24/2020.

66 NAGY Zoltán: *A bűncselekményegység és a halmazat*. In: BALOGH Ágnes – TÓTH Mihály (szerk.): *Magyar Büntetőjog Általános Rész*. Budapest, Osiris Kiadó, 2010, 223.

67 1/2000. BJE jogegységi határozat.

68 AMBRUS István: *Egység és halmazat – régi dogmatikai kérdés, új megközelítésben*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék, 2014, 43.

69 BH.1981.5.174., B.törv. I.1080/1980.

70 BH.1997.6.263., Bács-Kiskun Megyei Bíróság I.Bf.1283/1995.

7. Halmazati és elhatárolási kérdések a 208. § (1) bekezdése szerinti alakzat tekintetében

7.1. *Testi sértés*

Alaki halmazat jön létre, ha az elkövető egy magatartással valósít meg több bűncselekményt. Anyagi halmazat alakul ki, ha az elkövető több magatartással több bűncselekményt valósít meg.

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény kapcsán kialakult bírói gyakorlat szerint, azonos sértett vonatkozásában a veszélyeztető és a sértő eredményű bűncselekmények valódi alaki halmazatának megállapítása kizárt.^{71,72} Általánosságban, ha a súlyos kötelezettségszegés, mint elkövetési magatartás a kiskorú sérelmével járó eredményhez vezetett, akkor az elkövető bűnösségét a súlyosabb bűncselekmény miatt kell megállapítani és bűnhalmazat megállapításának nincsen helye.⁷³

Ennek megfelelően nem állapítható meg az életveszélyt okozó testi sértés és a kiskorú veszélyeztetésének halmazata, ha az elkövető a felügyeletére, nevelésére bízott kiskorút hasba rúgja, ezáltal neki életveszélyes sérülést és maradandó fogyatékoságot okoz, majd a rosszul lévő sértettnek nem hív segítséget. Ebben az esetben ugyanis bár a terhelt cselekménye mindkét bűncselekmény törvényi tényállását kimeríti, nem valósul meg valódi heterogén alaki halmazat, mert a két bűncselekmény által okozott azonos jogtárgy-sértésre (ugyanannak a személynek a testi épségéhez és egészségéhez fűződő társadalmi érdek) figyelemmel a terhelt felelőssége kizárólag a súlyosabb jogtárgysértés (a veszélyeztető eredménynél súlyosabb, sértő eredmény) szerint állapítható meg, következésképpen az elkövető felelősségét kiskorú veszélyeztetése miatt nem lehet megállapítani.⁷⁴

Ugyanakkor valószínűsíti anyagi halmazat valósul meg abban az esetben, ha hosszabb időn át tartó, folyamatos jellegű, egységbe tartozó elkövetési magatartás mellett egyetlen részcselékmennyel együtt történik más bűncselekmény elkövetése.^{75,76,77}

71 BH.2012.3.58., Legf. Bír. Bfv.II.926/2010.

72 BH.1987.3.73., Fejér Megyei Bíróság Bf.445/1986.

73 BH.1983.47., B.törv. IV.270/1982.

74 BH.2011.7.184., Legf. Bír. Bfv.II.1172/2009.

75 BH.2022.5.117, Kúria Bhar.I.1.059/2021/9.

76 BH.1985.11.415., Legf. Bír. Bf.IV.1493/1985.

77 BH.1983.6.220, B.törv.III.996/1982.

Ha a szülő a gyermekek gondozását elhanyagolja, a gyermek felügyeletéről és élelmezéséről nem gondoskodik, és többször felügyelet, élelem nélkül hosszabb időre is a fűtetlen lakásban hagyja, amelynek eredményeképpen a kihűlés miatt a kiskorú élete egy alkalommal veszélybe is kerül, akkor a bűncselekmény elkövetése életveszélyt okozó, gondatlanságból elkövetett testi sértés vétségével bűnhalmazatban megállapítható. Ebben az esetben ugyanis a kiskorú sérelmét eredményező, jellegükben hasonló magatartásai – melyekkel egyrészt a kiskorú testi, értelmi és erkölcsi fejlődését veszélyeztetik, másrészt a kisgyermeket gondatlan magatartásával életveszélyes állapotba hozzák – elkülönülten jelentkeznek, s ekként nem alak, hanem anyagi halmazatban állnak. Ilyen történeti tényállás alapján a terheltnek a súlyos kötelességszegést megvalósító folyamatos mulasztásai a gyermek fejlődésének a veszélyeztetéséhez vezetnek, ugyanakkor a kiskorúnak a kihűléséhez vezető állapotban történő magára hagyása már a gyermek életveszélyes állapotát okozta.⁷⁸

A kiskorú veszélyeztetésének és életveszélyt okozó testi sértés büntetének kísérlete állapítható meg halmazatban abban az esetben, ha az elkövető ittasan, többször ok nélkül bántalmazza gyermekeit oly módon, hogy őket kézzel, korbáccsal ütlegeli, rugdossa és a rendszeres bántalmazások sorában egy alkalommal az egyik gyermeket kalapáccsal fejbe üti, amelynek folytán a sértett benyomódásos koponyatörést szenved.⁷⁹

Amennyiben azonban a kiskorú rendszeres pofonütés, hajhúzás, ütlegelés formájában megvalósított bántalmazása nem nagyfokú és nem eredményezi a sértett testi épségének, vagy egészségének a sérelmét is, akkor az elkövető felelősségét kizárólag kiskorú veszélyeztetésének elkövetése miatt lehet megállapítani.⁸⁰

Kiskorú veszélyeztetése és védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett könnyű testi sértés valódi anyagi halmazatát kell megállapítani abban az esetben, ha a gondozásra köteles személy néhány hónapos gyermekek táplálásának és gondozásának elmulasztásával nem kizárólag a gyermekek testi és értelmi fejlődését veszélyeztette, hanem a cselekményével testi sérülést, táplálkozási hiányállapotot és rühességet is okozott. Ennek az oka, hogy külön értékelést igényelnek azok a cselekmények, amikor a terhelt a sértett testi sértésére irányuló esetleges szándékkal szegte

78 BH.1983.47., B.törv. IV.270/1982.

79 BH.1988.8.262., Legf. Bír Bf.IV.491/1987.

80 ÍH.2015.42., Szegedi Ítéltábla Bhar.I.169/2014/3.

meg a gondozói kötelezettségét, illetve amikor a gyermekeket kifejezetten tetteleg is bántalmazta és nekik sérülést okozott.⁸¹

7.2. Emberölés

Különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés, különös kegyetlenséggel elkövetett és marandó fogyatékossgot okozó testi sértés, továbbá kiskorú veszélyeztetésének halmazata állapítható meg abban az esetben, ha az elkövetők a gyermekeket a tényállásszerű ölési cselekménytől időben elkülönülten vetik alá kegyetlen, brutális kínzásnak és oly módon bántalmazzák, hogy a karját eltörik, az ujjait megégetik, a nemi szervét pedig gumigyűrűvel elszorítják, ez pedig maradandó fogyatékossgot okoz. Az érintett ügyben született bírósági határozat indokolása szerint a két bűncselekmény anyagi halmazata azért állapítható meg, mert a terhelt a testi sértés szándékára irányuló szándékkal cselekedett akkor, amikor a kiskorú sértett hosszabb időn át folyamatosan súlyos testi sértést okozva bántalmazta – és ezáltal a kiskorú fejlődését is veszélyeztette –, az ölési cselekményre azonban csak később, egyenes szándék mellett került sor.⁸²

Hasonlóképpen különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés, kétféle kiskorú veszélyeztetésének büntette és életveszélyt okozó testi sértés büntettének halmazata jön létre akkor, ha az elkövetők a gondozásuk alatt álló gyermekeket hosszú időn keresztül olyan mértékben hanyagolják áll, hogy az egyik gyermek súlyos testi leromlás miatt meghal, míg a másik az alultápláltságból eredően közvetlen életveszélyes állapotba kerül. A történeti tényállás szerint a vádlottak a gyermekeket tartósan nem, illetve nem megfelelően etették, a részükre a legalapvetőbb egészségügyi és higiéniai feltételeket sem biztosították. A sértettek piszkos, ápolatlan elhanyagolt külleműek voltak, a téli időjárási körülményeknek megfelelő ruházattal nem rendelkeztek, és a vádlottak orvoshoz nem vitték a gyermekeket, és leromlott egészségi állapotuk ellenére még rendszeresen bántalmazták is őket. A rendkívül rossz gondozási körülmények oda vezettek, hogy a négy és öt éves gyermekek csont-bőrre soványodtak, képtelenek voltak az önálló járásra és beszédre, a testüket fagyási sérülések és a vádlottak által elkövetett bántalmazások által hagyott nyomok borították. Az egyik gyermek esetében a testét ért alsó végtagi fagyások, valamint a súlyos fokú hörgőgyulladás talaján kialakult tüdőgyulladás következtében együttesen

81 BH.2012.3.58., Legf. Bír. Bfv.II.926/2010.

82 BH.2002.8.295., Legf. Bír. Bfv.IV.8/2001.

létrejövő légzési-keringési elégtelenség a kiskorú halálához vezetett. A másik gyermek vonatkozásában a test jelentős lehűlésével és a végtagok fagyásos jellegű sérüléseivel okozati összefüggésben közvetett életveszélyes állapot vált véleményezhetővé. A Legfelsőbb Bíróság határozata szerint a passzivitással megvalósított ölési magatartással a vádlottak anyagi halmazatban elkövettek a kiskorú veszélyeztetésének büntettét is. A mulasztással elkövetett emberölésnek a tényalapja ugyanis nem azonos a kiskorú veszélyeztetése büntettének tényalapjával. A vádlottak ugyanis az ölési cselekménytől függetlenül és már az annak lényegét jelentő elkövetési magatartás tanúsítását megelőző időszakban is hosszú heteken, hónapokon keresztül folyamatosan és súlyosan megszegték a szülői-gondozói nevelői kötelezettségeiket, ez pedig a kiskorúak testi-szellemi fejlődésének veszélyeztetését eredményezte.⁸³

Nem állapítható meg ugyanakkor emberölés és kiskorú veszélyeztetésének halmazata, abban az esetben, ha a szülők a kisgyermeküket a lakásban hagyják magára anélkül, hogy kizárnák a veszély bekövetkezését és e mulasztásukkal összefüggésben a gyermek gyújtogatása folytán halálos füstmérgezést szenved. A történeti tényállás szerint a vádlottak este eltávoztak otthonról és a gyermekeiket magukra hagyták a lakásban. Az egyik gyermek széket húzott a konyhaszekrényhez, annak a felső nem zárható fiókjából kivette a vádlottak által oda helyezett gyufát és azzal a heverőn játszott. A gyufa meggyújtásától a bútor lángra kapott, égni kezdett és a gyermekek az égés által okozott szénmonoxid képződéstől életüket veszítették. A szülőket ebben az esetben gondatlanságból elkövetett emberölésért vonta felelősségre a bíróság. Ennek oka egyrészt az, hogy kiskorú veszélyeztetése büntettének megállapítására abban az esetben van lehetőség, ha a kiskorúak iránt fokozott felelősséggel tartozó személy a kötelezettségét súlyosan megszegi és ezzel a kiskorúak testi, értelmi, erkölcsi fejlődését veszélyezteti, amely szándékos magatartást feltételez. A terhelteknek ugyan több alkalommal magukra hagyták a gyermekeket a lakásban az esti órákban, ez azonban önmagában nem súlyos kötelezettségszegés, ezért a kiskorú veszélyeztetése a törvényi tényállását nem merítették ki, azonban a gyermekek halála tekintetében gondatlanság terhelte őket.⁸⁴

A gyakorlat szerint kiskorú veszélyeztetésének büntette és a gondatlanságból elkövetett emberölés halmazata állapítható meg abban az

⁸³ BH.2004.1., Legf. Bír. Bf.III.130/2001.

⁸⁴ BH.1981.177., B.törv. III.713/1980.

esetben, ha a szülők a gyermekeik részére az orvos által felírt gyógyszert huzamos, több hónapig át tartó időn át nem váltják ki és a súlyosan beteg gyermekekhez olyan késedelemmel hívnak orvost, hogy a gyermekek állapota kezelhetetlenné válik és az a gyermek halálához vezet. Az eljáró bíróság által megállapított tényállás szerint a vádlottak a három és öt éves gyermekeik számára a kórházban felírt gyógyszereket hosszú időn át nem szerezték be, a gyermeket a télen hiányos öltözetben, mezítláb az udvarra kényszerítették, melynek következtében a gyermek lábán fagyási sérülések keletkeztek. Az egyik gyermek a téli időszak közepén ezért megbetegedett, hasmenése volt, a hasa felpuffadt, táplálhatatlanná vált, mindent kihányt, valamint agyzúzódást okozó sérüléseket is elszenvedett, ami eszméletvesztéssel is járt. A szülők annak ellenére, hogy látták a gyermekük súlyos állapotát, napokig nem hívtak orvost. A gyermekorvos sürgős intézkedésének eredményképpen a gyermek kórházba került, ahol megállapítást nyert, hogy súlyosan alultáplált és a testét fagyási sérülések borítják. A kórházban a gyermekén sürgősen hasi műtét végeztek el, azonban a gyermek állapota annyira válságossá vált, hogy a kezelés ellenére meghalt. A határozat indokolása szerint a gyermek halálához vezető mulasztás mellett a szülők a gyermekeket rendszeresen és durván bántalmazták, tartósan és súlyosan megszegették a nevelési, gondozási kötelezettségüket, amely veszélyeztette a nevelésük alatt álló gyermekek testi és értelmi fejlődését, ezért a büntetőjogi felelősségüket a kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt is meg kell állapítani.⁸⁵

Nem állapítható meg emberölés és kiskorú veszélyeztetésének halmozata, ha a szülők az újszülött gyermekük részére az újszülöttgyógyászati vizsgálatok során alkalmazott protokoll szerinti K-vitamin pótlást sorozatosan megakadályozzák, amely a vitamindeficit miatt kialakult koponyaűri vérzés és a nyomásfokozódás eredményeként keringési és légzési elégtelenséghez és a passzív alany halálához vezet. A Kúria rögzítette, hogy amennyiben az elkövető a K-vitamin sértett részére történő beadását sorozatosan megtagadja, nemcsak a nemzetközi és uniós normákban, valamint az Alaptörvényben is deklarált lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot nem biztosítja számára, hanem a legkiemelkedőbb értéktől, az élethez, az emberi méltósághoz való jogától fosztja meg gyermekét. A szülő gyermeknevelést övező szabadsága – saját meggyőződésére vagy a gyermek érdekében történő hivatkozása – nem vezethet oda, hogy az

85 BH.2004.95., Legf. Bír. Bf.III.1872/2001.

orvostudományban uralkodó felfogásokkal s a legalapvetőbb erkölcsi normák parancsával ellentétes magatartást tanúsítva, döntésével visszafordíthatatlan veszélynek, végső soron halálnak tegye ki gyermekét. Aki a vonatkozó előírások figyelmen kívül hagyásával megkérdőjelezi az orvosok által kötelezően alkalmazandó újszülöttellátás vérékenység kialakulása kockázat kiküszöbölő hatását – visszautasítva azt –, ezáltal teljes mértékben magára veszi a döntés felelősségét. Ebben az esetben a szülőket gondatlanságból elkövetett emberölés miatt lehet felelősségre vonni.⁸⁶

Emberölés kísérletének a kiskorú veszélyeztetése büntetével képzett halmazatát kell megállapítani abban az esetben, ha a vádlott a tíz éves gyermekének a jelenlétében megkísérli megölni feleségét, majd pedig öngyilkosságot kísérel meg. Az eljáró bíróságok által feltárt tényállás szerint a vádlott és a felesége közti viszony megromlott, aminek a következtében a feleség el kívánt válni a vádlottól. A vádlott az éjszaka során megpróbálta a feleséget más belátásra téríteni, és a házasság felbontásának a szándékáról őt lebeszélni. Ez nem sikerült, ezért a vádlott a felesége határozott elutasításától haragra gerjedve egy 144 mm pengehosszúságú konyhakést vett magához, amellyel a közös gyermekükkel egy ágyban fekvő házastársát több alkalommal megszúrta, majd a kést maga ellen fordította és közepes-nagy erővel a saját bal mellkasába szúrta. A sértett védekező magatartása, valamint a számára és az elkövető részére nyújtott sürgős orvosi ellátás eredményeként – a vádlott tekintetében életveszéllyel is fenyegető – sérüléseket sikerült elhárítani, ezért az ölési cselekmény kísérleti stádiumban maradt.

Az ügyben eljáró bíróság határozata szerint a szülőnek alapvető kötelessége, hogy a gyermekét megóvja az olyan lelki megrázkódtatást okozó eseményektől, amelyek a pszichés károsodás veszélyét magában hordozhatják. A konkrét esetben a vádlott éppen maga idézte elő a gyermek számára a sokkoló hatású élményt azzal, hogy a szeme láttára a feleségét is több alkalommal késsel megszúrta, majd a kést önmaga ellen fordította és magát is mellbe szúrta, ezáltal pedig súlyosan megszegte a szülőként őt terhelő nevelői kötelezettségét. Ezzel a cselekményével a vádlott súlyosan veszélyeztette a kiskorú testi fejlődését, valamint a cselekményével a kiskorú személyiség-fejlődésére gyakorolt negatív hatása folytán a káros eredmény be is következett.⁸⁷

86 BH.2022.10.257., Kúria Bfv.III.123/2022/11.

87 BH.2007.10.326, Legf. Bír. Bhar.III.63/2007.

7.3. Segítségnyújtás elmulasztása

Érdekes módon háromrendbeli gondatlanságból elkövetett emberölés, kétrendbeli gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértés, ötrendbeli kiskorú veszélyeztetése és ötrendbeli veszélyhelyzetet okozó által elkövetett segítségnyújtás elmulasztásának halmazatát állapította meg a bíróság azoknak a szülőknek a terhére, akik gyermekeik gondozását súlyosan elhanyagolták és az öt gyermekük részére az erdőben szedett gyilkos galócát is tartalmazó gombaételt készítettek. A család tagjai az étel elfogyasztását követően rosszul lettek. Az anya olyan mértékű mérgezést szenvedett, hogy kórházba kellett szállítani, azonban ezt követően sem a mentőknek, sem pedig a kórházi személyzetnek nem jelezte, hogy gombamérgezés miatt betegedhetett meg. A gyermekek részére végül egy később látogatóba érkező ismerős hívott segítséget, akik így megfelelő időben nem kaptak orvosi ellátást, melynek következtében három gyermek meghalt, két gyermeket pedig hosszú időn keresztül kórházban kellett ápolni. A bíróság azzal indokolta a döntését, hogy mivel a gyermekek életét fenyegető veszélyhelyzetet a szülők a gondatlan magatartásukkal maguk idézték elő, ezért részükről nemcsak az általánosságban elvárt, illetve szülői minőségüktől fogva megkövetelt segítségnyújtási kötelezettség merült fel.⁸⁸ Álláspontom szerint figyelemmel arra, hogy a segítségnyújtás elmulasztása körében a jelenleg hatályos Btk. 166. § (3) bekezdése a segítségnyújtásra való kötelezettség körülményét, valamint a veszély kialakulásáért való felelősséget már eleve a bűncselekmény egyik minősített eseteként kezeli, a kiskorú veszélyeztetésével képzett halmazat megállapítása a körülmény kétszeres értékeléséhez vezethet, ezért célszerű lehet ezt elkerülni és az elkövetők felelősségét kizárólag – a súlyosabb bűncselekmény – kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt megállapítani.

7.4. A nemi erkölcs elleni bűncselekmények

Az 1978. évi Btk. tekintetében irányadó gyakorlat szerint nem a szemérem elleni erőszak büntettét, hanem a kiskorú veszélyeztetésének a büntettét valósította meg az az apa, aki a nemi vágyának felkeltése érdekében a kiskorú leánygyermekét magához szorította szájon csókolta és a mellét megfogta.⁸⁹ Hasonlóképpen kiskorú veszélyeztetése büntettének és nem a

88 BH.1983.11.430., Legf. Bír. Bf.IV.826/1982.

89 BH.1993.4.216., B.törv. I.641/1992.

nevelése alatt álló személy sérelmére elkövetett szemérem elleni erőszaknak minősült a terhelt cselekménye, ha a házastársa 14. életévét betöltött, közös nevelés alatt álló gyermeke jelenlétében önkielégítést végzett.⁹⁰ A bemutatott eseti döntések indokolása szerint a cselekmény azért nem minősült szemérem elleni erőszaknak, mert a határozat meghozatalának idején hatályos 1978. évi IV. törvény 198. § (1) bekezdése alapján a bűncselekménynek tényállási eleme volt az erőszakkal, vagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel történő kényszerítés, illetve a cselekménye nem minősült fajtalanságnak sem⁹¹, a történeti tényállás szerint pedig ezeknek a körülményeknek a fennállása nem volt megállapítható. A határozat indokolása szerint a cselekmény minősítése azért így alakul, mert bár a régi Btk. 208. § szerinti szeméremsértés vétségét a vádlottak cselekménye kimerítette, azonban a határozat meghozatalakor annál súlyosabban büntetendő bűncselekmény, a kiskorú veszélyeztetése is megvalósult és a vádlott cselekményét a súlyosabb bűncselekmény miatt kell minősíteni.

A hatályos Btk. egyrészről a fajtalanság helyett a szexuális cselekmény⁹² fogalmát alkalmazza, másrészről a Btk. 196. § szerinti szexuális kényszerítés és a Btk. 198. § szerinti szexuális visszaélés büntette törvényi tényállásának nem képezi elemét az erőszak, illetve a kvalifikált fenyegetés. Az elkövetőknek a fent leírt és ezekhez hasonló cselekményei kimeríthetik az említett bűncselekmények törvényi tényállását is, ezért egyes öt évnél nem súlyosabban büntetendő alakzataik a kiskorú veszélyeztetésével akár halmazatot képezhetnek, az ennél súlyosabban minősülő alakzatok megvalósítása esetén pedig a nemi erkölcs elleni bűncselekmény megállapításának lehet helye.

Ebben a körben fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a bírói gyakorlat a kiskorú személyeknek a passzív alany beleegyezésével történő megcsókolását önmagában nem tekinti súlyosan szeméremsértő cselekménynek.⁹³ Hasonlóképpen szükséges utalni arra is továbbá, hogy ha az elkövető tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt

90 BH.1994.9.470., Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 1.Bf.152/1994.

91 Az rBtk. 210/A. § szerint fajtalanság a közösülés kivételével minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál.

92 A Btk. 459. § (1) bekezdés 27. pontja szerint szexuális cselekmény a közösülés és minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas.

93 BH.2007.4.108., Legf. Bír. Bfv.II.785/2005.

végez, akkor a cselekménye nem szexuális visszaélésnek, vagy szemérem-sértésnek minősül, ilyen esetben a terhelt szexuális erőszakot követ el.⁹⁴

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények és a kiskorú veszélyeztetésének halmazata állapítható meg a kiskorúak gondozásáért felelős nevelőszülő házastársa terhére, ha a kiskorú sértetteket hosszú időszakon keresztül rendszeresen és folyamatosan szexuálisan zaklatja: a sértettek előtt magát mutogatja, a sértettet csiklandozza, a melleit, combja belső részét és nemi szervét fogdossa, más különféle szexuális cselekmények túrésére kényszeríti a sértetteket, illetve a gyermekek sérelmére szexuális erőszakot követ el. Figyelemmel arra, hogy a kiskorú nevelése gondozása magában foglalja a kiskorú életkörülményeinek rendszeres figyelemmel kísérését, ellenőrzését és a pszichés testi veszélyek lehetséges elhárítását, kiküszöbölését is, a kiskorú veszélyeztetésének büntettét megvalósítja az a nevelőszülő is, aki – tudomással bírva férje szokásairól – nem akadályozza meg, hogy az a nevelésére bízott gyermekkorú leányokkal kettesben maradjon és őket szexuálisan zaklassa.⁹⁵

Kiskorú veszélyeztetésének büntettét kell a vádlott terhére megállapítani, ha a javítóintézeti nevelő kiskorú passzív alanyokkal szexuális cselekményt ugyan nem végez, azonban őket fürdés közben – számukra is felismerhetően – szexuális célzattal megfigyeli, velük szexuális tartalmú beszélgetéseket kezdeményez, és hozzájuk szexuális tartalommal közeledik.⁹⁶

7.5. Kapcsolati erőszak halmazata

A kapcsolati erőszak vétsége kapcsán kialakult gyakorlat szerint – összhangban a kapcsolati erőszak tényállásához fűzött miniszeri indokolással – a kiskorú veszélyeztetése a kapcsolati erőszakkal valóságos halmazatot képez. A kapcsolati erőszak magába olvasztja a könnyű testi sértést és a tettleges becsületsértést. Ha az elkövető a kiskorú veszélyeztetését úgy valósítja meg, hogy a kiskorú sérelmére a kapcsolati erőszak törvényi tényállását is kimerítő testi sértést követ el, akkor kapcsolati erőszak halmazatát kell megállapítani kiskorú veszélyeztetésével. Ebben az esetben a testi sértés nem állapítható meg, mert azt a kapcsolati erőszak elnyeli. Tekintettel arra, hogy a kapcsolati erőszak törvényi tényállásában a sértetti kör egyes számban van meghatározva, a bűncselekmény elkövetése

94 BH.2020.4.95., Kúria Bfv.II.1.155/2019.

95 BH.2008.7.177., Legf. Bír. Bfv.I.380/2007.

96 BH.2020.11.319., Kúria Bfv.II.24/2020.

akkor állapítható meg, ha a rendszeres elkövetés azonos sértett sérelmére valósult meg. A sértettek számához igazodóan, ha mindegyik esetében megvalósul a rendszeres elkövetés, akkor a kapcsolati erőszak bűncselekmény halmazata lesz megállapítható, ugyanúgy, mint a testi sértésnél és a többi, a tényállásban felsorolt bűncselekménynél.^{97,98} A BH.2021.127. számú határozat alapjául szolgáló tényállás szerint a terhelt az élettársát és gyermekeit éveken át többször bántalmazta, trágár, megalázó, gúnyos szavakkal illette és megöléssel is fenyegette, ezzel pedig megvalósította a kiskorú veszélyeztetése büntetének első alakzatát, és a 212/A. § (2) bek. a) szerint minősülő kapcsolati erőszakot is.

Ebben a körben röviden utalni kívánok még a kapcsolati erőszak kapcsán a közelmúltban elterjedt bírói gyakorlatra, amely szerint a törvényi tényállásban szereplő „rendszeresen” feltétel az eset körülményeitől függően akár két alkalommal történő elkövetés esetén is megállapítható, mert a rendszeresség – a törvényi tényállás olvasatában – nem csak nagyszámú és időben is elhúzódó magatartásokat jelent.⁹⁹ A rendszeresség ugyanakkor az elkövetési cselekmények alkalmosságát kizáró fogalom. Jelenléstartalma több, mint ismétlődés, ugyanis tartalmazza az elkövetőnek az egyes alkalmakat összekapcsoló tudatállapotát, azt fejezi ki, hogy az elkövető „rendszerint csinál” magatartásából, magatartása nem rendkívüli, tehát legalább két elkövetés esetében is megállapítható. A rendszeres elkövetést az ugyanazon sértett sérelmére megvalósított testi sértés és a tetteges becsületsértés akár egymást követő, ismétlődő elkövetése is megalapozza.¹⁰⁰

Az Országos Kriminológiai Intézet által közelmúltban folytatott hatásvizsgálat szerint a gyakorlat egyre inkább hajlik a két bűncselekmény által képzett halmazat megállapítására, míg 2015-ben a bizonyítottan kapcsolati erőszakot az esetek 12%-ában minősítették, ez az arány 2020-ra már 80%-ra emelkedett.¹⁰¹

97 T/11105. számú törvényjavaslat indokolással – Egyes büntető tárgyú törvények módosításáról, a 17. §-hoz fűzött indokolás.

98 BH.2021.127., Kúria Bfv.I.737/2020.

99 BH.2020.7.195., Kúria Bfv.1.182/2019.

100 EH.2017.B.17., Kúria Bfv.1.644/2016.

101 SOLT Ágnes: Hogyan veszélyeztetjük a gyerekeket? Jogerős esetek változásai 2015 évről 2020-ra. *Ügyészek Lapja*, 2022/1-2, 87-95.

7.6. Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása

Érdekes kérdést vet fel a kiskorú veszélyeztetése és a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása közötti kapcsolat vizsgálata. Az 1978. évi Btk. a kiskorú veszélyeztetésének negyedik alakzataként értékelte azt, ha valaki a bírósági, vagy hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorúval való kapcsolattartásra jogosult közötti kapcsolattartás kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is akadályozza.¹⁰² A korábbi büntetőtörvénykönyv hivatkozott rendelkezése kapcsán irányadó gyakorlat szerint ezért kiskorú veszélyeztetése és kiskorú elhelyezésének megváltoztatása által képzett halmazat miatt kellett felelősségre vonni azt a szülőt aki a kiskorú bírósági ítéleten alapuló elhelyezését önkényesen megváltoztatja, a másik szülővel való kapcsolattartását huzamos ideig akadályozza, a kiskorút a másik szülő ellen neveli és e köteleességszegő magatartása a kiskorú értékrendjének, jellemének, lelki fejlődésének kedvezőtlen alakulását eredményezi.¹⁰³ Ebben a körben utalni kívánok arra, hogy a cselekmény polgári jogi következményeként, az irányadó családjogi gyakorlat szerint a gyermekelhelyezés megváltoztatásának lehet helye, ha a szülő másik szülőnek a gyermekkel való kapcsolattartását hosszabb időn át, hatósági intézkedések ellenére megghiúsítja, a különélő szülőt alaptalanul a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekménnyel vádolja és lejárátásába a gyermeket is bevonja.¹⁰⁴

A hatályos Btk. a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását önálló törvényi tényállásként szabályozza, amelyben már a terhelt részéről felmerült önhiba is a büntethetőség megállapításának a feltételét képezi, amelynek a fennállását a bíróság köteles vizsgálni.¹⁰⁵ A bűncselekménynek a kiskorú veszélyeztetésével képzett halmazata kapcsán kialakult vélekedés szerint a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétsége szubszidiárius jellegű, ezért abban az esetben állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Ha a szülő, akinél a gyermeket elhelyezték, a kiskorút a másik szülőtől hosszú időn keresztül és folyamatosan elszigeteli és a kapcsolattartást ellehetetleníti, akkor ez olyan súlyos kötelezettségszegésnek tekinthető, amelyre tekintettel kiskorú veszélyeztetését kell

102 1978. évi IV. tv. 195. § (4) bek.

103 BH.2007.2.35., Legf. Bír. Bfv.II.102/2005.

104 EH. 2008.1777., Legf. Bír. Pfv.II.22.107/2007.

105 BH.2016.2., Kúria Bfv.I.420/2015.

megállapítani abban az esetben, ha a gyermek elszeparálása a másik szülőtől már a gyermek érzelmi, vagy erkölcsi fejlődését is veszélyezteti.^{106,107}

7.7. Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása

A bírói gyakorlat következetes abban, hogy a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása halmaztatban megállapítható a kiskorú veszélyeztetésével, ha az elkövető más cselekményeivel együtt az utóbbi bűncselekmény törvényi tényállását is kimeríti¹⁰⁸, vagy az elvitelt követően olyan körülmények között tartja rejtve őt, amelyek veszélyeztetik a testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését.^{109,110,111,112}

7.8. Tartási kötelezettség elmulasztása

A Ptk. 4:216. §-ának (2) bekezdése szerint a szülő akkor is kötelezhető gyermektartásdíj fizetésére, ha a gyermek az ő háztartásában él, de tartásáról nem gondoskodik. Az ilyen személy esetében a kiskorú veszélyeztetésének első alakzata mellett a tartás elmulasztása bűnhalmaztatban megállapítható.¹¹³

7.9. A kiskorú veszélyeztetése első alakzatának a törvényi tényállás második alakzatához fűződő viszonya

Kiskorú veszélyeztetésének első alakzata és nem a második alakzat megvalósítása miatt kell az elkövető felelősségét megállapítani, ha az elkövető

106 BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre. III. rész. *Ügyészek Lapja*, 2019/1, 10.

107 FÜLÖP Judit: A tartási kötelezettség elmulasztásának és a kapcsolattartás akadályozásának büntetőjogi megítélése. *Jogi Fórum Publikációk*, Komárom, 2014, 7.

108 BH.2007.2.35., Legf. Bír. Bfv.II.102/2005.

109 MÁRKI i.m. 763.

110 CSAPUCHA Bernadett: A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás egy aktakutatás tükrében. *Ügyészségi Szemle*, 2021, 3 (3), 8.

111 CSAPUCHA Bernadett: A „Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása” bűncselekmény dogmatikai aspektusai és joggyakorlata. *Iustum Aequum Salutare*, 2022/1, 138.

112 CSAPUCHA Bernadett: *A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása miatt indult büntetőeljárások sajátosságai*. In: MISKOLCZI BODNÁR Péter (szerk.): XIX. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2021, 23.

113 MÁRKI i.m. 763.

a nevelése, felügyelete, vagy gondozása alatt álló kiskorút a bűncselekmény elkövetésére nem kísérli meg rábírní és a kiskorú az elkövetésben nem vesz részt, de a bűncselekmény elkövetése, a lakat lefűrészelése és lopási céllal történt behatolás a szeme láttára történik. A jogi tárgy eltérő voltára tekintettel a kiskorú veszélyeztetésének első alakzata a lopással bűnhalmazatban megállapítható.¹¹⁴

Ha a terhelt a nevelése, felügyelete, gondozása alatt álló kiskorúakat bűncselekmények elkövetésére felbújtja és velük szándékegységben, követ el rablást és folytatólagosan, üzletszerűen elkövetett lopást, akkor – a kiskorú veszélyeztetése második alakzatának szubszidiárius jellegére tekintettel – az elkövetőt a vagyon elleni bűncselekmények és kiskorú veszélyeztetésének első alakzatával képzett halmazat miatt lehet felelősségre vonni.¹¹⁵

7.10. Személyi szabadság megsértése

Az 1978. évi Btk. kapcsán kialakult gyakorlat szerint kiskorú veszélyeztetésének büntetett és nem személyi szabadság megsértését kellett megállapítani akkor, ha a vádlott, aki a gyermek felügyeletét ideiglenesen vállalta, a megbeszélrt időpontot követően a gyermeket hosszabb ideig nem vitte vissza, ismeretlen környezetbe vitte és amíg a gyermek nála volt, vele nem törődött, nem etette, hiányosan öltöztette, pofon ütötte és a lázas beteg gyermek orvosi ellátásáról nem gondoskodott.¹¹⁶ Ennek oka az volt, hogy az elkövetés idején hatályos törvény a személyi szabadság megsértését egy évig terjedő szabadságvesztéssel, míg a kiskorú veszélyeztetését három évig terjedő szabadságvesztéssel rendelte büntetni. A jelenleg hatályos Btk. a személyi szabadság megsértésének a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett minősített esetét – a kiskorú veszélyeztetésével egyetemben – egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni, ezért a két bűncselekmény eltérő jogi tárgyára tekintettel¹¹⁷ a két bűncselekmény által képzett halmazat megállapítható lehet.

114 BH.1987.3.73, Fejér Megyei Bíróság Bf.445/1986.

115 BH.2012.2.30., Legf. Bír. Bfv.II.813/2010.

116 BH.1985.92., Fővárosi Bíróság 24.Bf.I.192/1983.

117 Az ember cselekvési szabadságának azon szegmense, amely a mozgás, helyváltoztatás, tartózkodási hely megválasztásának a szabadon végrehajtott lehetőségét jelenti.

8. Záró gondolat

A kiskorú veszélyeztetéséhez kapcsolódó joggyakorlat áttekintése alapján, véleményem szerint a gyermekek érdekeinek és jogainak védelme érdekében alkotott – közel 150 éves – büntetőjogi jogszabályok és az ehhez kapcsolódó ítélkezési gyakorlat által a gyermekek jogainak védelmét biztosító, hatékony anyagi jogi normarendszer és a jogalkalmazást eredményesen orientáló struktúra alakult ki. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy bár a gyermekek érdekeit sértő cselekmények effektív büntetőjogi szankcionálásához kétségkívül nagyon fontos társadalmi érdek fűződik, a családon belüli erőszak és gyermekbántalmazás visszaszorításában, valamint a családok funkcionalitásának a fenntartásában legalább ilyen – ha nem fontosabb – szerepet töltenek be a gyermekvédelmi intézményrendszer elemei.

Egy, a Központi Statisztikai Hivatal által közölt tanulmány szerint a gyermekbántalmazással kapcsolatos bűncselekmények regisztrált sértettjeinek száma 2009-től két-három éven át egyértelműen növekvő tendenciát mutatott, ez az adat arra enged következtetni, hogy a 2010-es évek elején a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények látenciája csökkent. Egyes kutatások ugyanakkor arra utalnak, hogy a csökkenő látencia ellenére a bántalmazásban érintett gyermekek valós száma is nő.¹¹⁸

A Btk. XX. fejeztében szereplő, gyermekek érdekét sértő bűncselekmények közül a kiskorú veszélyeztetése büntett az egyik legsúlyosabb deliktum. Az Országos Kriminológiai Intézet felmérése szerint a 2015. évtől 2020-ig terjedő időszakban a kiskorú veszélyeztetése tárgyában meghozott ítéletek száma 54%-kal esett vissza annak ellenére, hogy a tárgyi időszakban a jogszabályi és joggyakorlati környezetben bekövetkezett változások az ítéletek számának ilyen nagyságrendű visszaesésére nem adnak magyarázatot.¹¹⁹ Az adatokból levonható logikus következtetés az, hogy a 2010-es évek megfelelő anyagi és eljárásjogi jogalkotói törekvéseinek ellenére a bűncselekmény látenciája bár a közelmúltban csökkent, de nem kiemelkedően jelentős mértékben.

A nagyfokú látencia és a bizonyítás nehézségeinek oka arra vezethető vissza, hogy a kiskorú veszélyeztetésének büntette leginkább családon belüli környezetben valósul meg, amely körülményre tekintettel a sértettek igen gyakran nem mutatnak hajlandóságot a cselekmények hatóságok számára

118 PINTÉR Ádám – TÓTH Judit Nikolett: A bántalmazott gyermekek – Gyermekjogok és gyermekbántalmazás. *Statisztikai Szemle*, 2017/8-9, 850.

119 SOLT (2022) i.m. 87-95.

történő bejelentésére, a bizonyítékok feltárására és a szükséges tanúvallomások megtételére.¹²⁰ A fentiekből megállapítható, hogy a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz fűződő alapvető jogának érvényre jutása érdekében a büntetőjog eszköztára csak abban az esetben képes hatékony biztosítékot nyújtani, amennyiben azt megfelelő társadalompolitikai intézkedések támogatják, egészítik ki.

120 KOMLÓSNÉ i.m. 16.